

RAADSVERGADERING : 22 februari 2018
AGENDAPUNT : 11-02.2018
ONDERWERP : Subsidieaanvraag restauratie Freytag orgel Sebastiaankerk te Warffum
PORTEFEUILLEHOUDER(S) : Harrie Sienot
STATUS : Besluitvormend

Uithuizen, 8 februari 2018

Aan de raad,

KORTE INHOUD

Het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente te Warffum – Breede – Usquert verzoekt de gemeente een subsidie te verlenen ten behoeve van de restauratie van het Freytag orgel in de van oorsprong middeleeuwse dorpskerk te Warffum.

Voorstel

Uw raad wordt gevraagd in te stemmen met maximaal € 24.464,- beschikbaar te stellen uit de Algemene Reserve ten behoeve van de restauratie van het Freytag orgel in de van oorsprong middeleeuwse dorpskerk te Warffum. De subsidie te verlenen onder de volgende voorwaarden:

- Indien de benodigde vergunning wordt aangevraagd en na positief advies van de monumentencommissie verleenbaar blijkt te zijn;
- Indien de provincie Groningen positief heeft kunnen beschikken op de aanvraag;
- De hoogte van de gemeentelijke bijdrage te laten afhangen van het resultaat van de provinciale subsidietoekenning (maximaal € 24.464,-).

Inleiding

Het subsidieverzoek

Het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente te Warffum – Breede – Usquert verzoekt de gemeente een subsidie te verlenen ten behoeve van de restauratie van het Freytag orgel in de van oorsprong middeleeuwse dorpskerk te Warffum. De kerk en het orgel vormen een fraaie eenheid en behoren tot de fraaiste kerkelijke monumenten in de Provincie Groningen. Tevens is de kerk bepalend in het fraaie en beschermde dorsgezicht van Warffum.

De firma Orgelmakerij Reil te Heerde zal het orgel in de komende jaren restaureren onder advies van Stef Tuinstra en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Het kerkbestuur heeft de ambitie om het vrije pedaal, dat vanaf 1932 bij het orgel aanwezig is geweest, grotendeels nieuw te maken omdat het oude pedaal niet meer bij het geheel gerestaureerde orgel zal passen. De kosten voor het pedaal is door de RCE slechts voor een klein deel subsidiabel geacht omdat het voor dat onderdeel

reconstructie betreft en geen conserverende restauratie. Het behoud van het vrije pedaal is echter van groot belang voor het gebruik en de exploitatie van het orgel in de toekomst. De totale projectkosten bedragen € 489.277,43. De prognose is dat van dit bedrag € 419.971,63 subsidiabel is. Aan de gemeente Eemsmond wordt € 24.464,- (5% van de projectkosten) gevraagd.

Mogelijke maatregelen en beoogd effect

Het orgel

Het orgel is gebouwd in 1811 door Heinrich Hermann Freytag (1759-1811) te Groningen. Het is het laatste orgel van deze beroemde orgelmaker, de derde generatie van de Schnitgerschool (deze school wordt gezien als één van de beste orgelmakersbedrijven van vier generaties op rij die ons land ooit gekend heeft). Freytag overleed al op 52-jarige leeftijd tijdens het werk aan het orgel van Warffum. Zijn meesterknecht voltooide het orgel in opdracht van de weduwe Freytag.

Het concept van het orgel is karakteristiek voor Freytag. De bekende architect, kistemaker en beeldsnijder Matteus Walles en zijn zoon Anthonie hebben het fraaie en verfijnde lofwerk gemaakt, zowel op de orgelkast als bovenop de borstwering over de gehele breedte. In 1862 is het orgel gerepareerd, in 1895 werd het orgel gerestaureerd en werd het daarbij ingrijpend gewijzigd. Diverse registers werden vervangen door nieuwe volgens de laatste muzikale mode. In 1932 werd het orgel opnieuw hersteld. Daarbij werd ook een pneumatisch vrij pedaal met vier registers aan het orgel toegevoegd.

Restauratie 1^e fase

Nadat de kerk in de zeventiger jaren was gerestaureerd kwam er een relatief bescheiden geldbedrag beschikbaar voor een 1^e fase van de orgelrestauratie. Daarvan kon in 1987 de windlade van het Hoofdwerk worden gerestaureerd. Het pedaal was inmiddels geheel onbespeelbaar. In 1993 werd er enig grootonderhoudswerk uitgevoerd, teneinde het Bovenwerk, het pedaal en de nog niet gerestaureerde mechanieken in een iets betere conditie te brengen zodat het orgel als geheel toch nog enigszins acceptabel bespeeld kon worden.

Restauratie 2^e fase

In 2003 werd door orgeladviseur Stef Tuinstra een nieuw restauratierapport met een plan gemaakt. In het kader van dit plan werd de op het Bovenwerk aanwezige Clarinet 8 voet van Van Oeckelen uit 1895 in permanente bruikleen afgestaan aan de Lutherse Kerk te Groningen. De Van Oeckelen Clarinet verving het origineel door Freytag gemaakte tongwerk van het Bovenwerk, de voor hem zo karakteristieke en fraaie Vox Humana. Bij de nu voorgenomen 2^e fase van de restauratie ligt het in de bedoeling die Vox Humana als replica opnieuw te maken. De kleurstelling van het orgel zal zo veel mogelijk conserverend worden teruggebracht naar die van 1812.

Het Freytag-orgel van Warffum is qua materiaal en klank relatief goed bewaard gebleven. De complete restauratie van beide fasen beoogt een integraal technisch en artistiek herstel naar de oorspronkelijke toestand van 1812 inclusief de oude windvoorziening en de oorspronkelijke barokstemming. Het sinds 1932 onlosmakelijk bij dit orgel horende vrije pedaal zal technisch geheel nieuw worden gemaakt waarbij het overbrengingssysteem dan geheel mechanisch zal worden in een bijpassende stijl van Freytag. Ook zal daarmee het heel storingsgevoelige systeem veel betrouwbaarder kunnen worden gemaakt en zullen ook de onderhoudskosten lager worden.

Exploitatie na restauratie

In de toekomst zullen, naast de kerkelijke functie, met het gerestaureerde orgel ook allerlei 'dwarsverbanden' gelegd gaan worden met andere kenmerkende gebouwen, organisaties en culturele evenementen. Voorbeelden hiervan kunnen zijn:

- Concertseries, waarin het orgel een hoofdrol speelt, maar ook waar het dienst doet als begeleidingsinstrument.
- Samenwerking met het Openluchtmuseum Het Hoogeland te Warffum. Het museum organiseert regelmatig exposities in het museum waarbij de opening wordt gehouden in de Sebastiaankerk, inzet van het instrument is daarbij van groot belang.
- In de thema-exposities van het openluchtmuseum over de geschiedenis van deze regio speelt ook religie een grote rol. In samenwerking met het museum zullen op dit gebied excursies naar kerk en orgel worden georganiseerd.
- Het instrument zal dienst doen als lesinstrument.
- Samenwerking met orgelconcertcommissies uit de regio om meer thematische orgelconcerten te organiseren om zodanig de veelkleurigheid van de orgelcultuur in Noord-Groningen bekend te maken, te promoten en te verspreiden.

Financieringsplan restauratie Freytag orgel

- Totale projectkosten € 489.277,43
- Prognose subsidiabele kosten € 419.971,63
- Mogelijke provinciale subsidie (60% van € 419.971,63) € 251.982,98

Eigen inbreng en co-financiering

- Orgelfonds Protestantse Gemeente Warffum-Usquert-Breede € 97.855,49
- Acties / giften / legateringen / sponsoring € 29.983,44
- Prognose subsidie Prins Bernhard Fonds € 18.000,00
- Prognose subsidie Gemeente Eemsmond € 24.463,87
- Prognose overige subsidiënten € 58.713,29
- Rentebaten van subsidies en orgelfonds € 8.278,36

Uitvoering

Subsidiemogelijkheden en onderbouwing

De aanvraag is getoetst aan de nota's Subsidiebeleid en Uitvoeringsregels Subsidiebeleid.

In het Subsidiebeleid wordt genoemd dat de gemeente Eemsmond het belangrijk vindt dat de cultuurhistorische elementen in de gemeente in stand worden gehouden en dat het erfgoed zo goed mogelijk wordt beschermd en benut voor de huidige en toekomstige generaties, door gericht in te zetten op behoud van de materiële staat van waardevolle objecten. Het orgel maakt onderdeel uit van het rijksmonument Herv. Kerk en toren te Warffum (Monumentnummer 38266). De kerk en het orgel vormen een fraaie eenheid en behoren tot de fraaiste kerkelijke monumenten in de provincie. Tevens is de kerk bepalend in het fraaie en beschermde dorpsgezicht van Warffum. Voor een bijdrage aan een orgelrestauratie is geen gemeentelijk beleid opgesteld en in de huidige gemeentebegroting is geen rekening gehouden met het subsidiëren van dit orgel.

Het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente te Warffum – Breede – Usquert heeft een groot deel van de kosten van restauratie bij elkaar gekregen. Er wordt een reële bijdrage aan de gemeente gevraagd.

Bijlagen en achterliggende documenten
--

- Subsidieaanvraag

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Eemmond,
M. van Beek, burgemeester,
B.L. Meijer, secretaris

RAADSVERGADERING : 22 februari 2018
AGENDAPUNT : 11-02.2018

De gemeenteraad,

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 8 februari 2018;

B E S L U I T:

een bedrag beschikbaar te stellen van maximaal € 24.464,- uit de Algemene Reserve ten behoeve van de restauratie van het Freytag orgel in de van oorsprong middeleeuwse dorpskerk te Warffum. De subsidie wordt verleend onder de volgende voorwaarden:

- Indien de benodigde vergunning wordt aangevraagd en na positief advies van de monumentencommissie verleenbaar blijkt te zijn;
- Indien de provincie Groningen positief heeft kunnen beschikken op de aanvraag;
- De hoogte van de gemeentelijke bijdrage te laten afhangen van het resultaat van de provinciale subsidietoekenning (maximaal € 24.464,-).

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Eemsmond
in de openbare vergadering van 22 februari 2018

Voorzitter,

Griffier,